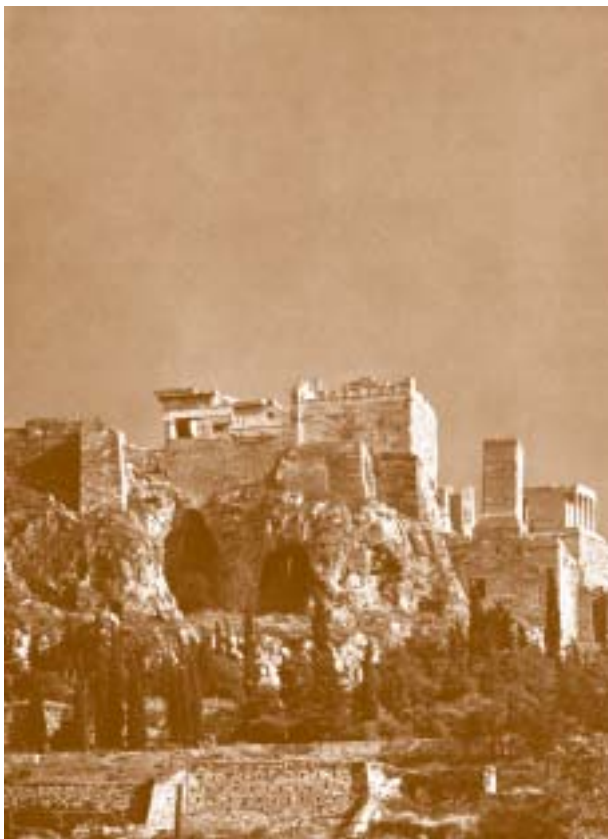

An architectural plan of the Acropolis of Athens, showing the layout of various buildings and structures. The plan is rendered in a light brown color on a darker brown background. Key features include the Parthenon, the Propylaea, and the Erechtheion. The plan is surrounded by a wall and a ditch, and is situated on a hillside. The drawing is detailed, showing the columns and the overall structure of the buildings.

Πάμε στον Περίπατο της Ακρόπολης

Οδοιπορικό του εκπαιδευτικού

Υπουργείο Πολιτισμού
Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης
Α' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων
Τομέας Ενημέρωσης & Εκπαίδευσης

Β Ο Ρ Ε Ι Α Κ Λ Ι Τ Υ Σ

Ξεκινώντας τον περίπατό μας από την πύλη Beulé, στα δυτικά των Προπυλαίων, ακολουθούμε το μικρό μονοπάτι που οδηγεί προς τη βόρεια κλιτύ. Η πρόσβαση είναι σχετικά δύσκολη, τα κατάλοιπα περιορισμένα και εκείνο που κυρίως χαρακτηρίζει τη βόρεια αυτή πλαγιά της Ακρόπολης είναι μία σειρά από σπηλαιώδη ανοίγματα

στο βράχο. Πρόκειται για τις πρώτες κατοικίες της προϊστορικής εποχής που με την πάροδο του χρόνου μετατράπηκαν σε χώρους λατρείας, αφιερωμένους στους δώδεκα θεούς ή σε μικρότερες τοπικές θεότητες που πλαισιώναν την επίσημη λατρεία της Αθηνάς, προστάτιδας θεάς της πόλης, στην κορυφή του Ιερού Βράχου.

Ιερά σπήλαια στη βόρεια κλιτύ της Ακρόπολης

Η Κλεψύδρα

Πρόκειται για πηγή, η ιστορία της οποίας ξεκινά ήδη από την προϊστορική εποχή. Φαίνεται ότι η ύπαρξη νερού στην περιοχή ήταν γνωστή ήδη από τα νεολιθικά χρόνια, αλλά η πρώτη κρήνη κατασκευάστηκε εδώ πολύ αργότερα, το 470-460 π.Χ., ίσως από τον πολιτικό Κίμωννα. Η κρήνη ήταν ένα απλό ορθογώνιο οικοδόμημα, με ενσωματωμένη λεκάνη νερού στο βάθος της, δίπλα στην πηγή. Στο βόρειο τμήμα της υπήρχε πλακόστρωτη αυλή για τη συγκέντρωση του νερού της βροχής από τη βόρεια κλιτύ της Ακρόπολης. Χτισμένη ακριβώς μπροστά στη συμβολή της οδού των Παναθηναίων με τον Περίπατο, η Κλεψύδρα ήταν

προσιτή αρχικά μόνον εξωτερικά της Ακρόπολης, με τη βοήθεια κλίμακας που οδηγούσε από το υψηλότερο επίπεδο του εδάφους στο χαμηλότερο της πηγής. Όμως κατά τον 3ο αι. μ.Χ., μια σειρά κατολισθήσεων προκάλεσε καταστροφές στην κρήνη, έκλεισε την είσοδο και έτσι η πρόσβαση ήταν πια δυνατή μόνο μέσω μιας καμαροσκέπαστης διόδου που ξεκινούσε πίσω από το μνημείο του Αγρίππα, στα Προπύλαια. Η άντληση του νερού γινόταν τώρα από ένα πηγάδι σκεπασμένο με καμάρα. Η Κλεψύδρα συνέχισε να είναι σε χρήση κατά τη Βυζαντινή περίοδο και τη Φραγκοκρατία.

Στα πολύ παλιά χρόνια η πηγή αυτή είχε άλλο όνομα, λεγόταν Εμπεδώ από το όνομα της νύμφης που λατρευόταν στο σπήλαιο της πηγής. Αργότερα όμως ονομάστηκε Κλεψύδρα (κλέπτω + ύδωρ), γιατί άλλοτε είχε πολύ νερό και άλλοτε σχεδόν καθόλου.

Ίσως να μη γνωρίζετε ότι...

Η Κλεψύδρα σήμερα

ΤΑ ΙΕΡΑ ΣΠΗΛΑΙΑ

Το Ιερό του Απόλλωνα

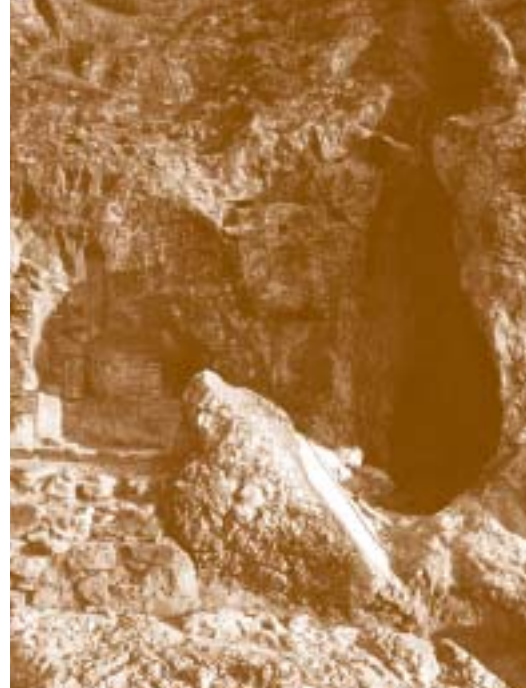
Το σπήλαιο αυτό ήταν αφιερωμένο στη λατρεία του Απόλλωνα Υποακραιού, δηλ. του Απόλλωνα “ύπ’ ἄκραις” ή “ὑπό Μακραῖς” (πέτραις), όπως προκύπτει από ενεπίγραφες ανάγλυφες πλάκες που βρέθηκαν μπροστά στην είσοδο της σπηλιάς και που ήταν αναθήματα των εννέα Αρχόντων. Εδώ λατρευόταν όμως ο Απόλλωνας και με δύο άλλες μορφές, ως Πατρώος και ως Πύθιος. Πατρώος ονομάστηκε, γιατί σύμφωνα με ένα μύθο, στο χώρο αυτό ενώθηκε με την κόρη του Ερεχθέα, την Κρέουσα και γεννήθηκε ο Ίων, προγονικός ήρωας των Αθηναίων. Πύθιος ονομάστηκε ο θεός αφού σκότωσε τον Πύθωνα, το φοβερό δράκο του Παρνασσού και ίδρυσε στους Δελφούς το περίφημο μαντείο του. Το Ιερό όμως εδώ του Απόλλωνα, στη βόρεια κλιτύ της Ακρόπολης, αναφέρεται από αρχαίους συγγραφείς και ως “Πύθιον”, γιατί από το σημείο αυτό ξεκινούσαν οι “Πυθαϊστές”, οι λατρευτές του θεού, την πομπή τους προς τους Δελφούς, για να προσφέρουν θυσία και να φέρουν από εκεί τη νέα φωτιά για τα ιερά τους.

Το Ιερό του Διός

Η σπηλιά αυτή έχει ταυτιστεί με το Ιερό του Διός Ολυμπίου ή Αστραπαίου. Το ορθογώνιο λάξευμα που βλέπουμε σήμερα μπροστά στην είσοδο του Ιερού, ίσως ήταν ο βωμός προσφορών του θεού. Εκεί σύμφωνα με την

Το Ιερό του Πανός και των Νυμφών

Ακολουθεί μια σειρά από σπηλαιώδη ανοίγματα, αφιερωμένα στη λατρεία των Νυμφών και του Πανός. Πρόκειται ουσιαστικά για τρεις κόγχες, τρεις μικρότερες σπηλιές, προορισμένες να στεγάσουν ίσως το λατρευτικό άγαλμα του θεού καθώς και αναθήματα προς τις Νύμφες και τον Πάνα. Η λατρεία του τελευταίου διαδόθηκε στην Αττική ύστερα από τη νίκη των Ελλήνων στο Μαραθώνα (490 π.Χ.), επειδή

Το Ιερό του Πανός και των Νυμφών

παράδοση στέκονταν οι “Πυθαϊστές” κοιτάζοντας προς το όρος Πάρνηθα και περίμεναν να δουν την αστραπή του Δία, το σημάδι για να ξεκινήσουν την πομπή τους.

θεωρήθηκε καθοριστικής σημασίας η βοήθεια που προσέφερε τότε ο κερασφόρος και τραγοσκελής θεός. Οι Έλληνες πίστευαν ότι κατά τη διάρκεια της μάχης του Μαραθώνα, ο Παν με τις άγριες φωνές του προκάλεσε ταραχή κι αναστάτωση ή –όπως φανερώνει και το όνομα του θεού– πανικό στους Πέρσες, προκαλώντας έτσι την ήττα τους.

Το Αγλαύρειο

Το Ιερό ήταν αφιερωμένο στην Άγλαυρο, μία από τις κόρες του μυθικού βασιλιά της Αθήνας Κέκροπτα. Σύμφωνα με τη μυθολογία, το Ιερό ιδρύθηκε στο σημείο όπου έπεσε η Άγλαυρος από την Ακρόπολη, επειδή πανικοβλήθηκε, όταν άνοιξε την απαγορευμένη κίστη (καλάθι) και αντίκρισε τον Εριχθόνιο με τη μορφή φιδιού.

Παλαιότερα ταυτιζόταν με το επόμενο στη σειρά σπήλαιο που είναι και το μεγαλύτερο της βόρειας πλευράς. Στο βάθος της σπηλιάς φαίνεται ότι υπήρχε μία πηγή που βρισκόταν σε χρήση μόνο για μια μικρή χρονική περίοδο, κατά τους μυκηναϊκούς χρόνους. Το σπήλαιο επικοινωνούσε με την Ακρόπολη μέσω μιας κλίμακας λαξευμένης στα τοιχώματα του βράχου, η οποία περνούσε μέσα από το τείχος της Ακρόπολης και οδηγούσε στο Ιερό των Αρρηφόρων. Οι Αρρηφόροι, ήταν δύο μικρά κορίτσια που για ένα χρόνο κατοικούσαν στο Ιερό και

βοηθούσαν στην ύφανση του πέπλου της Αθηνάς. Φαίνεται πως από αυτή τη μυστική δίοδο κατέβαιναν στη βόρεια πλευρά μεταφέροντας επάνω στο κεφάλι τους τα μυστικά, άρρητα αντικείμενα κατά τη νύχτα της τέλεσης των Αρρηφορίων μυστηρίων. Αφού άφηναν πίσω τους το σπήλαιο με την πηγή, προχωρούσαν προς το γειτονικό ιερό της Αφροδίτης “έν κήποις” και του Έρωτα, όπου απέθεταν το ιερό φορτίο τους. Ωστόσο η ανεύρεση επιγραφής έξω από μια άλλη μεγάλη σπηλιά στην ανατολική κλιτύ δείχνει ότι μάλλον εκεί πρέπει να τοποθετηθεί πιθανότερα το Αγλαύρειο, κι όχι στη βόρεια πλευρά. Στο Αγλαύρειο επίσης αναφέρεται ότι οι έφηβοι Αθηναίοι έδιναν τον όρκο πως θα υπερασπίζονταν την πατρίδα και δεν θα ντρόπιαζαν τα όπλα τους.

Κοντά στο Αγλαύρειο βρισκόταν το Ανάκειον, Ιερό αφιερωμένο στη λατρεία των Διοσκύρων.

Το Ιερό της Αφροδίτης και του Έρωτα

Το τελευταίο Ιερό της βόρειας κλιτύς είναι συνδεδεμένο με τη λατρεία της θεάς της ομορφιάς και του φτερωτού γιου της. Ένα μονοπάτι από το σπήλαιο με τη μυκηναϊκή πηγή μάς οδηγεί εδώ, στη μέση της βόρειας πλευράς και

κάτω από τη Β.Α. γωνία του Ερεχθείου. Κόγχες σκαλισμένες στο βράχο και πλήθος αναθημάτων μάς επέτρεψαν να ταυτίσουμε τη θέση αυτή με το Ιερό της Αφροδίτης και του Έρωτα.

Ίσως να μη γνωρίζετε ότι...

Κοντά

στις όχθες του ποταμού Ιλισού, ανατολικά της Ακρόπολης, υπήρχαν τρία Ιερά αντίστοιχα με κάποια από αυτά που συναντάμε στη βόρεια κλιτύ. Πρόκειται για ένα τέμενος του Απόλλωνα Πυθίου, ένα άλλο της Αφροδίτης “έν κήποις”, καθώς και ένα μεγάλο Ιερό του Ολυμπίου Διός. Μπορούμε λοιπόν να φανταστούμε ότι λατρεύονταν παράλληλα οι ίδιες θεότητες στις δύο αυτές περιοχές.

Το Ιερό της Αφροδίτης & του Έρωτα

Ν Ο Τ Ι Α Κ Λ Ι Τ Υ Σ

Η νότια κλιτύς της Ακρόπολης είναι εξίσου απόκρημη κι ακατάλληλη για διαμόρφωση οποιασδήποτε εισόδου προς την επιφάνεια του Ιερού Βράχου, όσο και η βόρεια ή η ανατολική. Είναι όμως η πιο φωτεινή, η πλαγιά εκείνη του βράχου που λούζεται στο φως του ήλιου κι αυτή που προτίμησαν οι αρχαίοι για να κτίσουν σημαντικότερα Ιερά, θέατρα, στοές και άλλα βοηθητικά κτήρια ποικίλης λειτουργίας. Για το

λόγο αυτό, θεωρείται ως ένας από τους πιο ενδιαφέροντες σήμερα αρχαιολογικούς χώρους ολόκληρης της Αθήνας.

Εκτός από τον Περίπατο που διασχίζει όλη τη νότια κλιτύ, περνώντας μέσα από το Διονυσιακό θέατρο, στη νότια πλευρά οδηγούσε και η οδός των Τριπόδων που είχε την αφετηρία της στην περιοχή του Πρυτανείου, στους βόρειους πρόποδες της Ακρόπολης, κοντά στην Αγορά.

Η νότια κλιτύς της Ακρόπολης έως και τον 2ο αιώνα μ.Χ. Πρόπλασμα σε κλίμακα 1:500. Μελέτη-επίβλεψη: Μ. Κορρές, Εκτέλεση: Π. Δημητριάδης

Το Ωδείο του Περικλή

Σήμερα σώζονται ελάχιστα θεμέλια από αυτό το οικοδόμημα που χτίστηκε την ίδια εποχή με τον Παρθενώνα (447-442 π.Χ.), στα πλαίσια του οικοδομικού προγράμματος του Περικλή για την προβολή της Αθήνας. Προοριζόταν για τη διεξαγωγή των μουσικών αγώνων κατά τη διάρκεια των Μεγάλων Παναθηναίων. Είχε το σχήμα μιας μεγάλης, σχεδόν τετράγωνης υπόστυλης αίθουσας και η χωρητικότητά του πρέπει να έφθανε τις 5.000 θέσεις. Η κεντρική είσοδος διαμορφωνόταν στη νότια πλευρά που έβλεπε προς την οδό

Τριπόδων, ενώ μικρότερες είσοδοι υπήρχαν στη μέση των δύο πλευρικών τοίχων, ανατολικά και δυτικά. Το πιο χαρακτηριστικό όμως στοιχείο του οικοδομήματος ήταν η ξύλινη στέγη του, που λέγεται ότι αποτελούσε μίμηση της σκηνής του Πέρση βασιλιά Ξέρξη και έμοιαζε εξωτερικά με τετράπλευρη πυραμίδα. Το Ωδείο πυρπολήθηκε το 86 π.Χ. από το στρατηγό Σύλλα. Ανοικοδομήθηκε το 61 π.Χ. και πιστεύεται ότι καταστράφηκε ολοσχερώς το 267 μ.Χ., κατά την επιδρομή των Ερούλων.

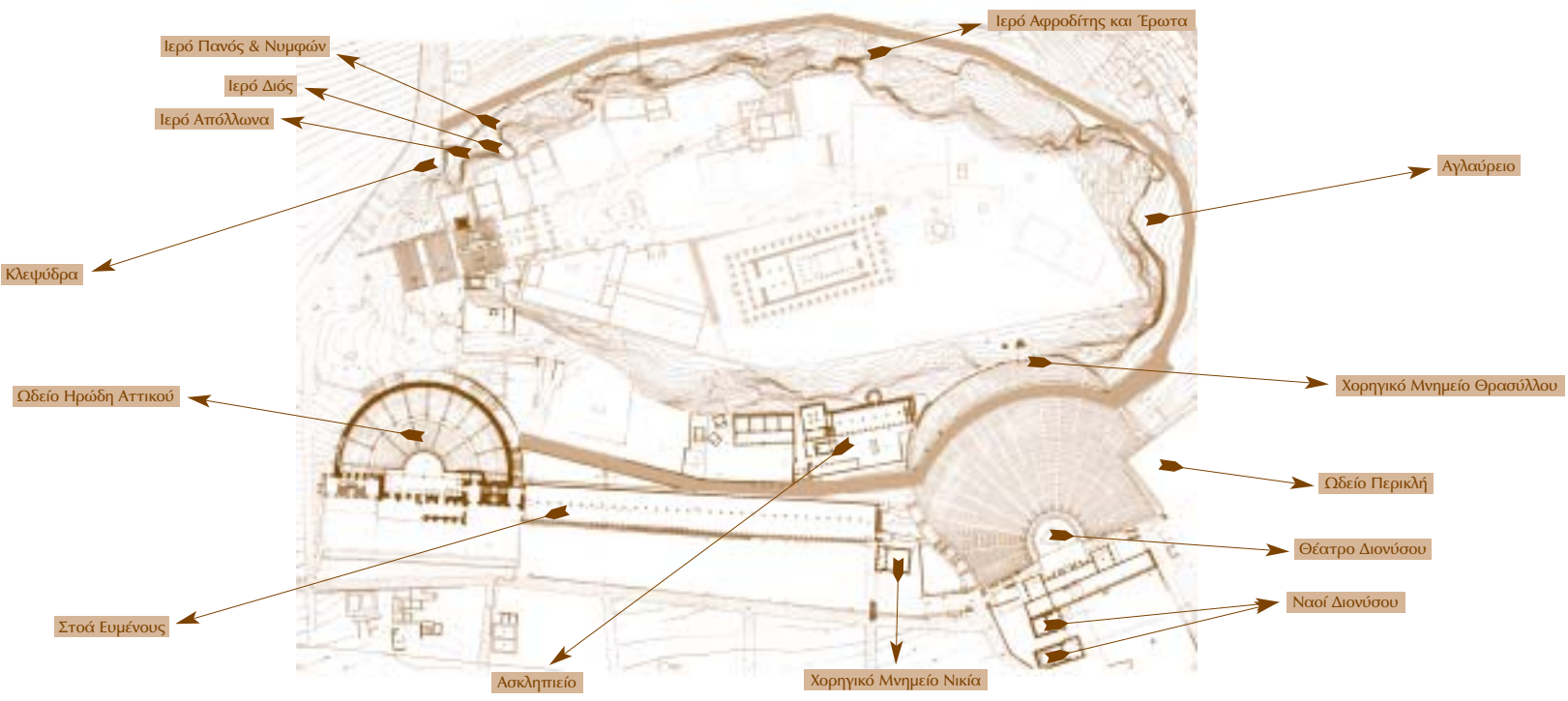

Ίσως
να μη γνωρίζετε
ότι...

Τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό του, η ιδέα της ανάπτυξης γύρω από ένα κέντρο ήταν ιδιαίτερα έντονη στο Ωδείο του Περικλή, όπως και στο Τελεστήριο της Ελευσίνας. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη διατύπωση της θεωρίας ότι ίσως τα δύο κτίσματα να είναι έργα του ίδιου αρχιτέκτονα, του Ικτίνου.

Το Ωδείο του Περικλή

Το Θέατρο του Διονύσου

Δυτικότερα από το Ωδείο του Περικλή, ο αρχαίος Περιπάτος διασχίζει το κοίλο του Διονυσιακού θεάτρου. Πρόκειται για το παλαιότερο θεατρικό οικοδόμημα του κόσμου, που αποτέλεσε πρότυπο για όλα τα επόμενα αρχαιοελληνικά και ρωμαϊκά αναλόγου χαρακτήρα κτήρια.

Το θέατρο του Διονύσου βρισκόταν σε άμεση σχέση με το Ιερό του θεού, που υπήρχε νοτιότερα. Είναι γνωστό άλλωστε ότι οι δραματικοί αγώνες του θεάτρου συνδέονταν με τη λατρεία του θεού, εφόσον η διοργάνωση τους δεν αποτελούσε ένα αυτόνομο καλλιτεχνικό γεγονός, αλλά εντασσόταν στα πλαίσια της γιορτής των Μεγάλων ή εν άστει Διονυσίων, ενός πολυήμερου ανοιξιάτικου εορτασμού (τέλη Μαρτίου - αρχές Απριλίου) προς τιμή του Διονύσου. Έτσι και η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής μορφής του Διονυσιακού θεάτρου ακολούθησε την ανάπτυξη της διονυσιακής λατρείας και του δράματος.

Ήδη στα μέσα του 6ου αι π.Χ., μετά από την κατασκευή ενός πρώτου, αρχαϊκού πώρινου ναού του Διονύσου, αρχίζει να διαμορφώνεται στα βόρεια του και σε επίπεδο κατά 3 μ. ψηλότερο από αυτόν, μια κυκλική ορχήστρα, απαραίτητη για τους λατρευτικούς χορούς των πιστών οπαδών του θεού. Παράλληλα αναγνωρίζεται η καταλληλότητα της

νότιας πλαγιάς της Ακρόπολης, λόγω της ήπιας κλίσης της, για τη συγκέντρωση των θεατών και την παρακολούθηση των Διονυσιακών δρωμένων. Μέσα στον 5ο αι. π.Χ. σχηματίζεται στο χώρο αυτόν ένα πρώτο κοίλο για τους θεατές με ξύλινα μάλλον εδώλια, και κατασκευάζεται στο πίσω μέρος της ορχήστρας μια μόνιμη ξύλινη σκηνή, ως εξέδρα για τους υποκριτές. Την εποχή αυτή παρουσιάζονται εδώ τα πρώτα έργα των μεγάλων τραγικών, ενώ παράλληλα ίσως γίνεται και η μεταφορά των μουσικών αγώνων από την Αγορά στο διπλανό οικοδόμημα, στο Ωδείο του Περικλή. Το θέατρο ολοκληρώνεται όμως και αποκτά περισσότερο μνημειακή μορφή περίπου το 330 π.Χ., από τον άρχοντα των Αθηναίων Λυκούργο. Όλα τα ξύλινα εδώλια αντικαθίστανται τότε από λίθινα, και παράλληλα αυξάνεται η χωρητικότητα του από 5.000 σε 17.000 θεατές. Στους ελληνιστικούς χρόνους δημιουργείται μπροστά από τη σκηνή ένα υπερψωμένο με κίονες, μαρμάρινο προσκήνιο, ενώ κατά τη ρωμαϊκή εποχή η σκηνή ανακατασκευάζεται και γίνεται τριώροφη, πιο μνημειώδης και επιβλητική, το δάπεδο της ορχήστρας καλύπτεται με μάρμαρο και το προσκήνιο επεκτείνεται πολύ σε βάρος της ορχήστρας.

Άποψη του Διονυσιακού Θεάτρου από τα νότια

Κατά

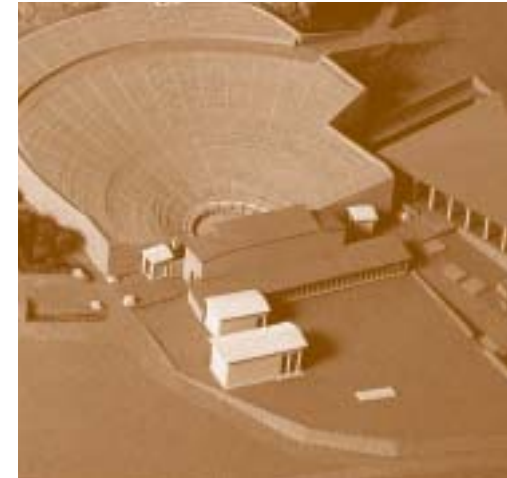
τα ρωμαϊκά αυτοκρατορικά χρόνια διαφοροποιήθηκε το είδος των παραστάσεων που φιλοξενούσε το Διονυσιακό θέατρο. Φαίνεται ότι την εποχή αυτή είχε μετατραπεί σε αρένα για θηριομαχίες, μονομαχίες, ακόμα και ναυμαχίες. Έτσι εξηγείται και η ύπαρξη ενός λεπτού, μαρμάρινου θωρακείου (παραπέτου) γύρω από την ορχήστρα, το οποίο προφανώς χρησίμευε για να συγκρατεί το απαραίτητο νερό για τις τελευταίες αυτές εκδηλώσεις.

Ίσως να μη γνωρίζετε ότι...

Το Ιερό του Διονύσου Ελευθερέως

Στα νότια του Διονυσιακού θεάτρου βρίσκεται το Ιερό του Διονύσου. Ο αρχαίος περίβολος του ναού περικλείει έναν αρχαϊκό, παλαιότερο ναό, ένα νεότερο και το βωμό του θεού. Ο αρχαϊκός ναός που χρονολογείται στον 6ο αι. π.Χ. πρέπει να ήταν σχετικά μικρών διαστάσεων, δίστυλος “εν παραστάσι”, δηλ. με δύο κίονες ανάμεσα σε παραστάδες στον πρόναο, στην ανατολική πλευρά. Μέσα στο ναό αυτόν υπήρχε ξύλινο άγαλμα του Διονύσου, το οποίο λέγεται ότι μετέφερε εκεί ο Πήγασος, ένας ιερέας του θεού από τις Ελευθερές, μια μικρή πόλη στα σύνορα της Αττικής και της Βοιωτίας. Η μεταφορά του αγάλματος συμβόλιζε την

εισαγωγή της επίσημης λατρείας του Διονύσου του Ελευθερέως στην Αθήνα. Λίγο νοτιότερα σώζονται τα ερείπια του νεότερου ναού του 4ου αι. π.Χ. Μάλλον ανήκε στο δωρικό ρυθμό και πιθανότατα διέθετε προστώο, ίσως ως μεταγενέστερη προσθήκη. Σώζονται μόνο τα θεμέλια του και η υποθεμελίωση της βάσης του λατρευτικού αγάλματος, το οποίο σύμφωνα με τον Πausανία ήταν χρυσελεφάντινο και ίσως έργο του γλύπτη Αλκαμένη. Ορατά μέχρι σήμερα είναι και τα κατάλοιπα από τον ορθογώνιο βωμό του ιερού ακριβώς στα ανατολικά του νεότερου ναού. Πολύ καλύτερα

Το Ιερό του Διονύσου Ελευθερέως

Ίσως να μη γνωρίζετε ότι...

Κατά

την πρώτη ημέρα της γιορτής των Μεγάλων Διονυσίων γινόταν μεταφορά του ξύλινου αγάλματος του θεού σε έναν άλλο ναό του στην περιοχή της Ακαδημίας. Από εκεί το επανέφεραν με μεγάλη εορτατική πομπή στο Ιερό του Διονύσου Ελευθερέως, σε ανάμνηση της παλιάς εισαγωγής της λατρείας του θεού από τις Ελευθερές. Όλη την ημέρα οι πολίτες τριγυρνούσαν στους δρόμους με χορούς, τραγούδια και πειράγματα. Οι επόμενες ημέρες ήταν αφιερωμένες στις δραματικές παραστάσεις.

διατηρείται ένας άλλος βωμός, κυκλικός, μαρμάρινος, διακοσμημένος με γιρλάντα και προσωπεία σατύρων.

ΤΑ ΧΟΡΗΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Χορηγικά ονομάζονται τα μνημεία που κατασκεύαζαν οι χορηγοί-νικητές των δραματικών αγώνων, σε ανάμνηση της νίκης τους. Είχαν συνήθως τη μορφή μικρών ναών, ή απλών κίωνων, είτε ακόμη και κυλινδρικών κατασκευών που χρησίμευαν ως βάσεις, στις οποίες τοποθετούσαν οι χορηγοί ένα χάλκινο λέβητα επάνω σε τρίποδα, το έπαθλο της νίκης τους. Επάνω στο μνημείο αναγραφόταν το όνομα του χορηγού, του επώνυμου άρχοντα της πόλης κατά την εποχή των

αγώνων, καθώς και των υπολοίπων συντελεστών της παράστασης. Ένας ολόκληρος δρόμος, όπου είχαν αναγερθεί πολλά τέτοια χορηγικά μνημεία ήταν η αρχαία οδός Τριπόδων, που σύμφωνα με τον Πausανία άρχιζε από την περιοχή του Πρυτανείου, στα βόρεια της Ακρόπολης και έφθανε μέχρι το Διονυσιακό θέατρο. Το καλύτερα διατηρημένο μέχρι σήμερα από τα χορηγικά αυτά μνημεία είναι εκείνο που ιδρύθηκε από το χορηγό Λυσικράτη για τη θεατρική του νίκη το 334 π.Χ.

Το Μνημείο του Θρασύλλου

Το χορηγικό μνημείο του Θρασύλλου χτίστηκε το 319 π.Χ., επάνω από το Διονυσιακό θέατρο σε ανάμνηση της νίκης του ως χορηγού στους θεατρικούς αγώνες της χρονιάς εκείνης. Η φυσική κοιλότητα του βράχου είχε λαξευτεί ώστε να αποτελεί τον εσωτερικό χώρο του μνημείου και στη συνέχεια το ορθογώνιο άνοιγμα της είχε κλειστεί με μεγάλες πόρτες. Το μνημείο είχε στην οροφή του τρίβαθμη κρηπίδα που χρησιμοποιήθηκε ως βάση για έναν χορηγικό τρίποδα. Γύρω στο 270 π.Χ., ο γιος του Θρασύλλου, ο Θρασυκλής προσέθεσε στο μνημείο του πατέρα του δύο ακόμη χορηγικούς τρίποδες, δεξιά κι αριστερά του κεντρικού. Το 200 μ.Χ., οι τρεις τρίποδες που στόλιζαν την οροφή του μνημείου, αντικαταστάθηκαν

από ισάριθμα αγάλματα. Το μεσαίο από αυτά που παρίστανε τον Δίονυσο, αφαιρέθηκε το 1805 από τον Λόρδο Έλγιν και σήμερα βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο.

Επάνω από το μνημείο του Θρασύλλου υψώνονται δύο σχεδόν ισομεγέθεις αράβδατοι κίονες, με τρίπλευρα κορινθιακά κιονόκρανα, όπου στηρίζονταν δύο χορηγικοί τρίποδες και αποτελούσαν άλλο χορηγικό μνημείο της ρωμαϊκής εποχής.

Stuart & Revett, μέσος 18ου αιώνα

Το μνημείο του Θρασύλλου και ψηλότερα οι 2 χορηγικοί κίονες των ρωμαϊκών χρόνων.

Το Μνημείο του Νικία

Εκτός από το μνημείο του Θρασύλλου, υπάρχει και ένα άλλο σημαντικό μνημείο κοντά στο Ν.Α. άκρο της Στοάς του Ευμένους. Πρόκειται για το χορηγικό μνημείο του Νικία που χτίστηκε το 319 π.Χ. Πρέπει να είχε τη μορφή πρόστυλου εξάστυλου δωρικού ναού με είσοδο στη δυτική του πλευρά. Σήμερα διατηρείται μόνον η θεμελίωσή του.

Ίσως να μη γνωρίζετε ότι...

Το μεγαλύτερο μέρος του οικοδομικού υλικού του μνημείου του Νικία βρίσκεται σήμερα ενσωματωμένο στην πύλη Beulé, στην υστερορωμαϊκή πρόσοψη της εισόδου προς την Ακρόπολη, ανάμεσα στους εκεί δύο ισχυρούς πύργους.

Το Ασκληπιείο

Η ίδρυση του Ιερού έγινε μετά το 420 π.Χ. από έναν ιδιώτη, τον Τηλέμαχο, που μετέφερε τη λατρεία του θεού Ασκληπιού από την Επίδαυρο στην Αθήνα. Το Ασκληπιείο περιελάμβανε ένα συγκρότημα οικοδομημάτων με σημαντικότερο τον ναό του θεού, χτισμένο τον 4ο αι. π.Χ. Ο Πausanias αναφέρει ότι στο βάθος του σηκού του ήταν τοποθετημένα τα λατρευτικά αγάλματα του Ασκληπιού και της Υγείας, ενώ ανατολικά της εισόδου κι ακριβώς απέναντι από αυτή, υπήρχε ο βωμός του Ιερού.

(Φωτ.: P. Χριστούλοπουλου)

Το Ασκληπιείο σήμερα

Ένα άλλο από τα κτίσματα που περιελάμβανε το Ασκληπιείο ήταν και το “Εγκοιμητήριο” ή άβατο, μια διώροφη στοά που λειτουργούσε ως χώρος θεραπείας των ασθενών. Στο βόρειο τοίχο της ήταν διαμορφωμένη σπηλιά, όπου ανέβλυζε πηγή με ιαματικό, “καθαρό” νερό.

Όπως

στο Ιερό του θεού στην Επίδαυρο, έτσι και εδώ στο αθηναϊκό Ασκληπιείο, η μέθοδος θεραπείας που χρησιμοποιήθηκε ήταν η εγκοιμηση. Ο ασθενής δηλαδή, περνούσε τη νύχτα του στο Ιερό και ο θεός εμφανιζόταν στον ύπνο του για να τον θεραπεύσει ή να του υποδείξει ποια μέθοδο θεραπείας έπρεπε να ακολουθήσει για να γίνει καλά.

Ίσως να μη γνωρίζετε ότι...

Προφανώς αυτή η πηγή αποτέλεσε και τον κυριότερο παράγοντα επιλογής της θέσης για την ίδρυση του Ιερού, εφόσον θεωρούσαν ότι το νερό συνέβαλλε στη θεραπευτική αγωγή και ήταν απαραίτητο για τη λειτουργία του Ιερού. Στη μία άκρη της στοάς υπήρχε δωμάτιο με χτιστό αποθέτη στη μέση, για τα κατάλοιπα θυσιών. Ίσως στο χώρο αυτό θα μπορούσε να αναζητηθεί και κάποια σχέση με τη λατρεία ηρώων ή με άλλες χθόνιες λατρευτικές τελετές.

Το τελευταίο σημαντικό κτήριο του συγκροτήματος ήταν η Ιωνική στοά, το λεγόμενο “Καταγώγιο”. Πρόκειται για απλή μονώροφη στοά με τέσσερα συνεχόμενα δωμάτια στο πίσω μέρος της, η οποία χρησίμευε ως ξενώνας για τους επισκέπτες.

Το Ασκληπιείο υπέστη πολλές καταστροφές αλλά και ανακατασκευές, ώσπου τον 5ο-6ο αι. μ.Χ. κατεδαφίστηκε και στη θέση του χτίστηκε μία εκκλησία αφιερωμένη στους Αγ. Αναργύρους, οι οποίοι σύμφωνα με τη χριστιανική παράδοση ήταν ιατροί και βοηθούν τη θεραπεία και ανάρρωση των ασθενών. Έχουμε έτσι εδώ ένα ακόμα παράδειγμα συνέχισης της ιερότητας ενός χώρου και της σύνδεσής του με τις θεραπευτικές ιδιότητες του θείου.

Το Ασκληπιείο έως και τον 2ο αιώνα μ.Χ.

Η ΣΤΟΪΑ ΤΟΥ ΕΥΜΕΝΟΥΣ

Η Στοά δωρήθηκε στην πόλη της Αθήνας από το βασιλιά του Ελληνιστικού κράτους της Περγάμου, Ευμένη τον Β' (197-159 π.Χ). Ήταν ένα επιβλητικό διώροφο, επίμηκες οικοδόμημα, το οποίο χρησίμευε για την προστασία των θεατών του Διονυσιακού θεάτρου από τη βροχή ή αντίθετα από τον πολύ δυνατό ήλιο. Στο ισόγειο, στην πρόσοψη έβλεπε κανείς μία σειρά από 64 δωρικούς κίονες, ενώ στο εσωτερικό υπήρχε κατά μήκος μία κιονοστοιχία 32 ιωνικών κίονων. Στον επάνω όροφο, η στέγη στηριζόταν σε δύο κιονοστοιχίες αντίστοιχες με αυτές του ισόγειου, αλλά διαφορετικών ρυθμών.

Η εξωτερική κιονοστοιχία ανήκε στον ιωνικό ρυθμό, ενώ οι εσωτερικοί κίονες έφεραν κιονόκρανα ενός πιο σπάνιου τύπου, του λεγόμενου περγαμηνού, με σχηματοποιημένους αυλούς. Το ισόγειο της Στοάς επικοινωνούσε με το κατώτερο τμήμα του Διονυσιακού θεάτρου μέσω της δυτικής παρόδου του, ενώ ο επάνω όροφος της Στοάς επικοινωνούσε μέσω του Περιπάτου με το ανώτερο τμήμα του θεάτρου.

Η Στοά του Ευμένους καταστράφηκε ολοκληρωτικά στα μέσα του 3ου αι μ.Χ. ίσως κι αυτή κατά τη διάρκεια των επιδρομών των Ερούλων, το 267 μ.Χ.

Ο βόρειος τοίχος της Στοάς του Ευμένους.
Άποψη από τα ανατολικά.

Ίσως
να μη γνωρίζετε
ότι...

Ένα

κτήριο που παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα με τη Στοά του Ευμένους είναι και η Στοά του Αττάλου στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας.

Ο Άτταλος ο Β' ήταν αδελφός του Ευμένη και θέλησε κι αυτός με το οικοδόμημα που έχτισε να δείξει την ευγνωμοσύνη του προς την πόλη της Αθήνας, στην οποία πολλοί βασιλείς ελληνοιστικών κρατών είχαν σπουδάσει.

Το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού

Χτίστηκε γύρω στο 160 μ.Χ. από τον Ηρώδη τον Αττικό, πλούσιο ρήτορα και σοφιστή της εποχής, προς τιμή της συζύγου του Ρήγιλλας. Πρόκειται για ένα από τα πιο όμορφα κι επιβλητικά κτήρια της αρχαιότητας, καθώς εξωτερικά είχε τριώροφη πρόσοψη, ύψους 28 μ., ενώ εσωτερικά διέθετε πλούσιο αρχιτεκτονικό και γλυπτικό διάκοσμο. Είχε ημικυκλικού σχήματος ορχήστρα, στρωμένη με μαρμάρινες πλάκες και κοίλο με μαρμάρινα καθίσματα. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή πρέπει να ήταν η σκηνή του. Όπως προκύπτει από ανασκαφικές μαρτυρίες και αρχαίες περιγραφές όλο το οικοδόμημα

ήταν στεγασμένο με στέγη από ξύλο κέδρου. Είχε χωρητικότητα 5.000 θεατών και χρησιμοποιήθηκε για μουσικές κυρίως εκδηλώσεις. Το Ωδείο επικοινωνούσε με την πολύ παλαιότερη του Στοά του Ευμένους μέσω μιας κλίμακας χτισμένης στην ανατολική του πλευρά.

Το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού διατηρήθηκε σε χρήση μέχρι την επιδρομή των Ερούλων, οπότε και καταστράφηκε από πυρκαγιά.

Το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού

Ίσως
να μη γνωρίζετε
ότι...

Το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού ήταν το τρίτο ωδείο της Αθήνας. Το πρώτο και παλαιότερο ήταν το Ωδείο του Περικλή, το οποίο όπως είδαμε είχε χτιστεί πολύ νωρίτερα, στα μέσα του 5ου αι π.Χ. και είχε πλέον εγκαταλειφθεί την εποχή που κατασκευάστηκε το Ηρώδειο. Το δεύτερο ωδείο της πόλης ήταν το Ωδείο του Αγρίππα στην Αρχαία Αγορά και χρονολογείται περίπου στο 15 π.Χ. Ύστερα όμως από μία ανακαίνιση του στα μέσα του 2ου αι. μ.Χ. ήταν πια κατάλληλο μόνο για διαλέξεις κι όχι για μουσικές εκδηλώσεις. Έτσι όταν ο Ηρώδης ο Αττικός αποφάσισε να χαρίσει στην πόλη ένα Ωδείο, η ανάγκη για ένα τέτοιο κτήριο ήταν πράγματι μεγάλη.

Ο Περίπατος της Ακρόπολης

“Περίπατος” ονομαζόταν η αρχαία οδός που περιέβαλλε περιμετρικά την Ακρόπολη, ακολουθώντας σχεδόν τους πρόποδες του Ιερού Βράχου. Σύμφωνα με μία επιγραφή του 4ου αι. π.Χ., χαραγμένη στο βράχο της βόρειας κλιτύς, το μήκος του ήταν 5 στάδια και 18 πόδες, δηλαδή γύρω στα 1.100 μ. Ονομάστηκε “Περίπατος” γιατί επέτρεπε στους αρχαίους Αθηναίους να επισκεφθούν πολλά και ιδιόμορφα μνημεία στη βόρεια, ανατολική και νότια πλευρά της Ακρόπολης και να κάνουν έτσι μία βόλτα, θαυμάζοντας παράλληλα το αττικό τοπίο, που τότε θα ήταν ακόμη ιδιαίτερα γοητευτικό.

Ο σημερινός επισκέπτης ίσως δυσκολευτεί λίγο να ακολουθήσει τα βήματα των αρχαίων περιπατητών κυρίως στη βόρεια κλιτύς, όπου η μορφή του εδάφους είναι περισσότερο απότομη. Όμως θα του δοθεί η δυνατότητα να γνωρίσει από κοντά μια σειρά από κτήρια θρησκευτικού ή άλλου χαρακτήρα, που είναι λιγότερο

γνωστά στο ευρύ κοινό, σε αντίθεση με εκείνα της κορυφής του Ιερού Βράχου. Ακολουθώντας λοιπόν τον αρχαίο Περίπατο θα επισκεφτεί τα Ιερά της βόρειας κλιτύς, θα φανταστεί ότι παρακολουθεί τους μουσικούς αγώνες των Παναθηναίων στο Ωδείο του Περικλή, ή τους δραματικούς αγώνες προς τιμή του Διονύσου, στο Διονυσιακό θέατρο. Θα δει τους Αθηναίους να καταφεύγουν στο Ιερό του Ασκληπιού, όχι μόνο για να λατρέψουν το θεό, αλλά και για να ζητήσουν θεραπεία, σ’ ένα από τα πρώτα θεραπευτήρια της Αθήνας. Τέλος θα έχει την ευκαιρία να συνομιλήσει με τους αρχαίους συμπολίτες του, περνώντας από τη Στοά του Ευμένους. Εκείνο όμως που σίγουρα θα τον καταπλήξει με τον πλούτο της εσωτερικής του διακόσμησης και τη λαμπρότητα του, είναι το Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού, το γνωστό μας Ηρώδειο, όπου όλοι έχουμε παρακολουθήσει κάποια καλοκαιρινή παράσταση κατά τη διάρκεια των πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται εκεί.

Κείμενο, επιμέλεια: Ειρήνη Καϊμάρια

Σχέδιο Ακρόπολης: Μ. Κορρές • Σκίτσα: Ι. Μπενέκου

Φωτογραφίες: Ι. Τραυλός, Bildlexikon zur Topographie des antiken Athen, Tübingen 1971

Φωτογραφίες προπλασμάτων: Σ. Μαυρομάτης • Καλλιτεχνική επιμέλεια: AltSys

Το εκπαιδευτικό υλικό για τον Περίπατο της Ακρόπολης αποτελείται από δύο έντυπα, με τίτλο “Πάμε στον Περίπατο της Ακρόπολης”. Το παρόν έντυπο απευθύνεται στον εκπαιδευτικό και περιγράφει την τοπογραφία της βόρειας και της νότιας κλιτύς της Ακρόπολης, ενώ το δεύτερο έντυπο έχει τη μορφή παραμυθιού και απευθύνεται στο μαθητή. Τα δύο έντυπα συνοδεύουν την εκπαιδευτική μουσειοσκευή “Πάμε στην Ακρόπολη”, μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν κι ανεξάρτητα από αυτήν.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στην κα Κορνηλία Χατζηασολάνη, για την πολύτιμη βοήθειά της στην ολοκλήρωση των δύο εντύπων. Για τις συμβουλές τους ευχαριστώ πολύ τους κ.κ. Α. Μάντη, Ε. Τουλούπα, Κ. Τσάκο, Μ. Κοντό και Ρ. Χριστοδουλοπούλου.

Επιγραφή Περιπάτου (4ος αι. π.Χ.)

Τα αναστηλωτικά έργα στα μνημεία της Ακρόπολης συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση

© Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης - Τομέας Ενημέρωσης & Εκπαίδευσης

ISBN: 960-214-763-6

